

Отримано: 04 травня 2026 р.

Прорецензовано: 13 травня 2026 р.

Прийнято до друку: 18 травня 2026 р.

Email: ikulish@ukma.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9377-996X>

Researcher ID: PTE-4368-2026

DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-30\(98\)-205-208](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-30(98)-205-208)

Куліш І. В. Понятійні домінанти в перекладознавчій концептосфері Єлизавети Старинкевич. Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2026. Вип. 30(98). С. 205–208.

УДК 811.161.2'1'255.4:378.4.016Старинкевич Є.

Куліш Ірина Володимирівна,
доктор філософії (PhD) зі спеціальності «Філологія», доцентка,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ПОНЯТІЙНІ ДОМІНАНТИ В ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІЙ КОНЦЕПТОСФЕРІ ЄЛИЗАВЕТИ СТАРИНКЕВИЧ

Як частина ширшого дослідження щодо розбудови засадничих елементів української перекладознавчої школи, ця стаття присвячена одній із провідних, але з історичних причин мало досліджених персоналій українського перекладознавства – Єлизаветі Іванівні Старинкевич. Авторська концептосфера перекладознавиці включає такі поняття та термінологічні одиниці на їх позначення як «точність», «настанова на точність», «художність», «пародійність», «передаваність», «непередаваність», «адекватність» та ін. Її авторська система понять формулює цілісну і послідовну перекладознавчу концепцію, що доповнила та посилила терміносистему і метамову української школи перекладознавства. Перекладознавча концепція Єлизавети Іванівні Старинкевич системно пов'язала лінгвістичну та художню компоненти перекладу, обґрунтувавши їхню нерозривність: без «точної» передачі мовних характеристик, на думку дослідниці, неможливе й художнє відтворення оригіналу. Водночас дослідниця поєднала лінгвістичні і літературознавчі підходи, закликала відтворювати авторські домінанти та уникати «перекладацької мови». Особливої ваги набуває той факт, що свої ідеї Єлизавета Старинкевич формулювала й відстоювала в умовах наростаючого ідеологічного тиску, що надає її теоретичним позиціям не лише наукового, а й громадянського виміру. Єлизавета Старинкевич випередила чи мало ідей, але багато із її напрацювань лишилися «непочутими» як наслідок історичних передумов. Повернення до її спадщини є не лише науковою необхідністю, а й актом культурної справедливості щодо покоління українських інтелектуалів, чия праця була свідомо знищена радянською системою.

Ключові слова: переклад, художній переклад, авторська термінологія, перекладознавство, термін, поняття, українська школа перекладознавства, метамова, точність, адекватність, чужомовність, форенізація.

Iryna Kulish,
PhD, Associate Professor,
National University of Kyiv-Mohyla Academy

CONCEPTUAL DOMINANTS IN THE TRANSLATION STUDIES CONCEPTOSPHERE OF YELYZAVETA STARYNKEVYCH

As part of a broader study on the foundational terminological elements of the Ukrainian translation studies school, this article is devoted to one of its leading yet, due to historical reasons, insufficiently researched personalities, Yelyzaveta Ivanivna Starynkevych. The scholar's conceptual sphere encompasses such notions and terminological units as "accuracy," "orientation towards accuracy," "artistic value," "parody," "translatability," "untranslatability," "adequacy," and others. Her authorial system of notions formulates a coherent and consistent translation studies conception that complemented and strengthened the terminological system and metalanguage of the Ukrainian translation studies school. The translation studies conception of Yelyzaveta Ivanivna Starynkevych systematically linked the linguistic and artistic components of translation, establishing their inseparability: without accurate rendering of linguistic characteristics, the scholar argued, artistic reproduction of the original is impossible. At the same time, the scholar combined linguistic and literary approaches, called for the reproduction of the author's dominant features, and urged translators to avoid "translator's language." It is particularly significant that Yelyzaveta Starynkevych formulated and defended her ideas under conditions of mounting ideological pressure, which assigns her theoretical positions not only a scholarly but also a civic dimension. Yelyzaveta Starynkevych anticipated many ideas, yet much of her work remained "unheard" as a consequence of historical circumstances. Returning to her legacy is not only a scholarly necessity but also an act of cultural justice towards a generation of Ukrainian intellectuals whose work was deliberately destroyed by the Soviet system.

Keywords: translation, literary translation, authorial terminology, translation studies, term, concept, Ukrainian translation studies school, metalanguage, accuracy, adequacy, foreignness, foreignization.

Єлизавета Іванівна Старинкевич – українська літературознавиця, перекладознавиця та перекладачка. Дослідниця лишила по собі чималий доробок із критичних статей, присвячених перекладам українською мовою, та теоретичних перекладознавчих робіт. Попри значний внесок у розбудову української перекладознавчої школи, наукова спадщина Єлизавети Іванівні Старинкевич залишається малодослідженою. Це зумовлено передусім історичними обставинами. Єлизавета Іванівна послідовно розвивала ідеї «формалізму» у дотриманні стильових авторських домінант під час перекладу художніх творів, як поетичних, так і прозових. Близькою для перекладознавиці була «настанова на чужомовність», або «точність». Не менш важливим вважала дослідниця збереження художньої цінності через відтворення «головного» і жертвування «другорядним». Була серед перших, хто почав говорити про «перекладацьку мову». Відновлення та систематизація її перекладознавчої концептосфери є нагальним завданням як з огляду на історичну справедливість, так і на потреби та виклики для сучасного наукового товариства, яке активно розбудовує метамову та терміносистему українського перекладознавства.

Незважаючи на те, що окремі дослідники побіжно згадують Старинкевич у контексті ширших розвідок про українське перекладознавство 1920–30-х років, її авторська термінологічна система досі не була предметом окремого наукового аналізу (не з'ясованими залишаються інтенсionali та екстенсionali ключових понять її концептосфери, співвідношення її термінології з термінологією її сучасників, та місце її концепції в ширшому контексті світового перекладознавства).

Мета цієї статті – систематизувати та проаналізувати понятійні домінанти перекладознавчої концептосфери Єлизавети Старинкевич, визначити їхні інтенціонал та екстенціонал, виявити зв'язки між ними та встановити місце її авторської концептосфери в розвитку метамови української школи перекладознавства.

Українські перекладознавці у різні часи, зокрема М. Зеров, М. Рильський, В. Коптілов, І. Корунець, Р. Зорівчак, Л. Коломієць, М. Стріха та ін., акцентували увагу на особливій націєтворчій ролі та функціях перекладу (Зорівчак, 1971; Коломієць, 2015; Рильський, 1987; Стріха, 2006), що мають вплив на формування національної ідентичності. За Є. Старинкевич, за певних історичних і соціальних умов переклад уможливорює розвиток і збагачення мови перекладу (Старинкевич, 1930а: 111). Дослідниця особливо наголошує на трьох функціях перекладу, що їх виділив Володимир Державин (до речі, за спогадами Докії Гуменної, Є. Старинкевич була соратницею видатного перекладознавця (Гуменна, 1990: 135)). За В. Державиним, мета перекладу полягає в тому, щоб, по-перше, збагатити мову перекладу; по-друге, віддати художньо-літературне значення оригіналу; по-третє, ознайомити читача із змістом оригіналу (Державин, 1927: 51). «Ідеальний переклад» у концепції Є. Старинкевич одночасно відповідає всім цим вимогам (Старинкевич, 1930а: 112).

У критичних статтях та розвідках з перекладознавства дослідниця підкреслює важливість мистецтва художнього перекладу, його видатні досягнення та пропонує розширювати списки тих художніх творів, що їх ще не було перекладено, зважаючи на їхню високу художню вартість.

Складність перекладознавства обумовлена, за Є. Старинкевич, складністю «проблем естетики і поетики» (Старинкевич, 1930а: 112). Естетична вартісність, образність мають поєднуватись з індивідуальним стилем, поетикою автора. Хибним поглядом дослідниця вважає важливість передати думку автора, «не чіпляючись до слів» (Старинкевич, 1930b: 192). Тож послідовно і не випадково дослідниця закликає тяжіти до «максимальної точності», або «повної точності», яку вона визначає, як віддавання оригіналу не лише за змістом, а й за стилем. Дослідниця вважає не вирішеними «межі можливої точності», але багато чого в цьому питанні досягли, на її думку, М. Рильський, М. Зеров, М. Драй-Хмара та ін. Їхня точність перекладу аніскільки «не зашкодить його художній гідності». Отже, перекладознавця робить висновок про здійсненність найсміливіших вимог щодо точності й художності. За Є. Старинкевич, коли «художнє ... збігається з точністю», що не часто трапляється у перекладознавчій критиці, отримаємо таке щасливе сполучення, що в теорії перекладу править за ідеал» (Старинкевич, 1930а: 114).

Стиль Є. Старинкевич визначає як «синтаксис, образність, лексику, для поетичних перекладів – розмір, строфіку, по можливості, і євфонію» (Старинкевич, 1930с: 210). З цієї перспективи дослідниця посилається на «переклад-стилізацію» в термінології В. Державина. Користуючись термінологією М. Зерова (Коломієць, 2021), Є. Старинкевич пов'язує переклад-стилізацію із настановою на «чужомовність» і естетичною цінністю перекладу, завдяки якій, за В. Державиним, можна уникнути «рівного літературного штампу» (Державин, 1927: 51), а, за Є. Старинкевич, «зручності для читання». Дослідниця також послуговується власним терміном «настанова на точність». Відхиленням від цієї настанови вона вважає зміну синтаксису «без потреби», «неточні і навіть хибно перекладені» (Старинкевич, 1946) окремі авторські домінанти.

Зокрема, аналізуючи переклад українською мовою Оксаною Бублик-Гордон роману «Мадам Боварі» Г. Флобера, Єлизавета Іванівна зазначає, що звичайність і простота у перекладі «майже ідеально передають особливості стилю Фльоберового». За Є. Старинкевич, перекладачка зберігає «тонку» мовну компоненту, тобто лінгвістичні характеристики і відтінки, синтаксичну структуру речення і «ритмічний рух прози Фльобера». Як наслідок, «звичайний» стиль Г. Флобера «не впадає в очі, але все ж відчувається» (Старинкевич, 1930с: 210).

Дослідниця застерігає від крайнощів і закликає керуватися «почуттям міри, щоб не впасти в пародійність», що призводить до «незграбної неприродності» (Старинкевич, 1930а: 114). Характеристиками інтенціоналу поняття «пародійність» є «кліковита зміна стилю оригіналу», «збереження змісту», «дотримання лише власних мовних норм».

Поняття, які в авторській термінології Максима Рильського стоять за термінами «перекладність» та «неперекладність» (Рильський, 1987: 254), близькі за своїм інтенціоналом до понять, які Є. Старинкевич називає термінологічними одиницями «доступність» та «недоступність», або «непередаваність», «відхили», зумовлені органічними властивостями мови. Іншими словами, це такі авторські домінанти, які «погано піддаються перекладу», «не даються до відтворення» та «цілком доступні перекладу» частини. Характеристиками інтенціоналу поняття «недоступність» є «велика кількість гри слів», «посилання на тексти, незнайомі для сучасних читачів», «синтаксичні та стилістичні ускладнення». Наведені характеристики дослідниця також називає «екзотичними» рисами тексту («такі, що не піддаються перекладу») та пропонує долати їх через, по-перше, доповнення текстів підрядними примітками, поясненнями; по-друге, «іноді – вступною статтею, що готує сприйняття читача» (Старинкевич, 1930а: 116).

Особливе ставлення до вступної статті зрештою стало традицією для української школи перекладознавства. Передмова та її особлива роль згадуються в перекладознавчих роботах М. Рильського та Р. Зорівчак. За Є. Старинкевич, українські переклади «супроводжуються вступними статтями, які не є шаблонними і поверхневими». Зокрема, дослідниця пропонує надавати основні коментарі щодо авторських домінант у стилі у вступній статті. Прикладом таких порад є перекладознавчі та літературознавчі коментарі Є. Старинкевич до перекладу роману «Мадам Боварі» Г. Флобера. Перекладознавця зазначає, що через комплекс художніх засобів, які є характерними «об'єктивізму реалістичного стилю» письменник створює ілюзію, нібито читач сприймає змальовані об'єкти безпосередньо, без авторської інтерпретації, «навіть саму авторську думку читач сприймає лише в об'єктивному вигляді, вліплену у реальні життєві ситуації, що вони здаються закономірно – побудованими, об'єктивними й реальними» (Старинкевич, 1930с: 210). Дослідниця зауважує, що такі авторські домінанти впливають на читача надзвичайно ефективно й переконливо.

За Є. Старинкевич, Г. Флобер «опрацьовував кожне речення, зважив кожне слово у викладі цього твору, як в поезії». Як наслідок, форма твору стала «ідеально простою і підпорядкованою об'єктові» (Старинкевич, 1930с: 211). Додавання такої інформації у передмову є, на думку дослідниці, «цінним».

З існуючих засобів перекладу «екзотичних рис» тексту оригіналу дослідниця виділяє наступні можливості: по-перше, замінити переклад цитатою з приміткою; по-друге, перекласти текст, хоча б він і втратив у перекладі своєрідний характер (каламбур, дотепності тощо); по-третє, замінити вираз, наявний в оригіналі, схожим, аналогічним виразом в мові перекладача.

Єлизавета Старинкевич підкреслює, що функції збереження літературно-художнього значення оригіналу, а, як наслідок, введення нових літературних явищ та збагачення мови перекладу можуть бути виконані лише за умови уважного ставлення перекладача до стилю. Дослідниця спростовує обмежену думку, яка панувала в деяких літературних колах, що українська мова «органічно пов'язана з хуторянством, народництвом, просвітизмом і сільською тематикою». Єлизавета Старинкевич впевнено стверджує, що українська мова «відповідає вимогам, що висунуті тематикою та стилістикою оригіналів» (Старинкевич, 1930а: 113), говорячи про переклади з європейських мов та народів колишнього СРСР. З огляду на те, що Є. Старинкевич пізніше закидали звинувачення у вульгарному буржуазному космополітизмі і формалізмі, варто розуміти, що відповідні твердження і заклики дослідниця робила, з одного боку, в період примусової «українізації» або, якщо говорити точнішими термінами – «коренізації», а з іншого – закликала до того, що почало дратувати радянську владу, а саме до модернових проукраїнських процесів поза ідеологічним нашаруванням. Переклади, які вводять «нові стилістичні звороти, фігури, нову та різноманітну тематику», та «перекладна література, яка сприяє розширенню кола читачьких інтересів, вводячи до нього все нові літературні явища» трохи пізніше стали червоним прапором для радянської влади і почався процес знищення української ідентичності радянською владою через напад на українську мову, освіту, культуру.

Дослідниця порушує питання про «наближеність» чи «віддаленість» перекладача до тексту перекладу географічно, історично, культурно (Старинкевич, 1930а: 112). Вона засуджує спроби «наблизити переклад до читача» через додавання порівнянь, образів, визначень, мовних зворотів.

«Цінні художні переклади», які позбавлені «зручності для читання» дослідниця протиставляє «переказам власними словами». В цьому сенсі варто провести паралелі з авторськими теоріями в західному перекладознавстві, зокрема із теорією Лоуренса Венуті, який вбачає, що роль перекладача має бути чітко вираженою і «помітною» саме через дотримання принципів «форенізації».

Ще однією паралеллю може стати дискусія між В. Коптіловим та представником радянської школи перекладознавства щодо перекладів «вшир» та «вглиб». Представник української школи художнього перекладу Віктор Коптілов палко відстоює право та необхідність відтворення доміант першотвору (Коптілов, 1973: 258).

Слідування настанові на своємовність, за Є. Старинкевич, з одного боку, може здаватися найраціональнішим, коли маєш справу із «недоступним» для перекладу, оскільки у читача таким чином створюється «враження природності», «жвавості», нібито читати такий переклад буде легко, зрозуміло. З іншого боку, перекладач може втратити художню вартісність твору, що призводить до «свавілля» та надання «чужого національного забарвлення твору» (Старинкевич, 1930а: 116). Дослідниця наводить приклад того, що не варто віддавати народну мову французьких або англійських селян «відповідникам» мови перекладу. Або коли лондонці чи ньюйорківці, які висловлюються, як українці, це може «читатися легко», як «твір, написаний українською мовою і позбавлений «штучності», але натомість «художня своєрідність оригіналу підмінена, не передана повністю». Такі підходи дослідниця називає «зваженою українізацією» (Старинкевич, 1930а: 117).

«Українізуючу тенденцію» дослідниця протиставляє «якомога більшій адекватності оригіналу», яка продукує «завершений високохудожній твір». Інтенціонал поняття «адекватність» у Є. Старинкевич, як представниці літературознавчої гілки перекладознавства, охоплює збереження синтаксису та ритму у прозі; «природну точність»; «тонку передачу найменших відтінків мови». Зокрема, щоб передати гумор, за Є. Старинкевич, перекладачеві потрібне «чуття до мовних можливостей», «творча здібність» та «мовний такт» (Старинкевич, 1930а: 117). Вищезазначені навички допомагають перекладачеві відтворити, «дбайливо передати» авторські доміанти, тобто «додати викладу своєрідного», пов'язаного зі стилем оригіналу; підкреслюючи та виділяючи доміанти, відмежувати «творчість» від «відсебеньок», «вдало виходячи із труднощів, створюваних автором». Втрата авторового «своєрідного» призводить до «блідості» та «втрати колоритності». Є. Старинкевич закликає перекладачів визначати «суттєве» для автора і віддавати його у перекладі.

Окремо дослідниця послуговується поняттям «повнота», коли говорить про ступінь точності та художності у перекладі. Одним із власних завдань дослідниця вважає «подолання традицій перекладів-переказів». Щоб виконати це завдання, дослідниця радить уникати відхилень від оригіналу та послідовної недбалості. Є. Старинкевич радить уникати «марних, випадкових пропусків», «невмотивованих відступів». «Жертвувати» можна другорядним, деякі ухили від оригіналу або пропуски зумовлені об'єктивними труднощами і не шкодять враженню (Старинкевич, 1930с: 212). Основне завдання перекладача, на думку Є. Старинкевич, – прислухатись до стилю автора і відтворювати оригінал якомога точніше, адже переклад має лишатися побудованим на принципі максимальної точності й уважності до оригіналу.

Дослідниця пов'язує відтворення художньої компоненти під час перекладу із лінгвістичною. За Є. Старинкевич, «без точної передачі соціальної характеристики» (за нею у дослідників криється лінгвістична компонента) «нездійсненна й естетична художньо-літературна цінність перекладу» (Старинкевич, 1930с: 211).

Цікаво, що інколи перекладознавці навіть називає перекладача «стилістом». Є. Старинкевич, як перекладачка із французької (до речі, її перу належить один із канонічних перекладів роману «Червоне та чорне» Стендала), виділяла типові труднощі під час перекладу творів французьких письменників, серед яких, по-перше, ускладнення довгими реченнями (які часто в українському перекладі доводиться розбивати на окремі речення); по-друге, вибаглива образність; по-третє, будь-які лексичні фігури, що не даються до відтворення українською мовою.

Серед оцінних висловів у критичних статтях з перекладознавства Єлизавети Старинкевич є «прекрасні переклади», «прекрасно виконані переклади», «взірцевий в стилістичному відношенні переклад», «вийнятковно вдало переданий в стилістичній своєрідності твір», «найвдаліший переклад».

Понятійна система Єлизавети Старинкевич, відтворена у термінах «точність», «адекватність», «настанова на точність», «пародійність», «доступність / недоступність», «повнота» тощо, формує цілісну і внутрішньо послідовну перекладознавчу концепцію, що системно пов'язала лінгвістичну та художню компоненти перекладу й суттєво збагатила метамову української школи перекладознавства. Дослідниця випередила чимало ідей, сформульованих у західному перекладознавстві значно пізніше, зокрема концепцію форенізації Л. Венуті. Перспективами подальших досліджень є порівняльний аналіз концептосфери Є. Старинкевич із термінологічними системами інших представників української перекладознавчої школи, а також дослідження її перекладацької практики як реалізації її теоретичних принципів.

Література:

1. Державин В. М. Проблема віршованого перекладу. *Плужанін*. 1927. № 9–10 (13–14). С. 44–51.
2. Гуменна Д. Дар Евдотеї. Балтимор-Торонто, 1990.
3. Зорівчак Р. П. Джек Лондон у виданні «Дніпра». *Всесвіт*. 1971. Вип. 7. С. 117–119.
4. Коломієць Л. В. Український художній переклад та перекладачі 1920–30-х років. Вінниця : Нова Книга, 2015.
5. Коломієць Л. Новаторство Миколи Зерова у плануванні перекладного репертуару та напрацюванні лекційного курсу з методики перекладу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія*. 2021. Вип. 1 (53). С. 16–22.
6. Коптілов В. І вшир, і вглиб. Майстерність перекладу. 1973. Вип. 9. С. 257–261.
7. Рильський М. Проблеми художнього перекладу: зібрання творів у 20 т. Київ : Наукова думка. Т. 16. 1987. С. 239–306.
8. Старинкевич Є. Проблеми і досягнення в мистецтві перекладу: До підсумків української перекладної літератури за 1929–1930 рр. *Червоне слово*. 1930а. № 3. С. 111–118.
9. Старинкевич Є. Рецензія на книгу: Діккенс Ч. Олівер Твіст, пер. В. Черняхівська. *Червоний шлях*. 1930б. № 4. С. 192–194.
10. Старинкевич Є. Рецензія на книгу: Флобер Г. Твори. Т. 1. Мадам Боварі, пер. О. Бублик-Гордон. *Червоний шлях*. 1930 с. № 7–8. С. 210–211.
11. Старинкевич Є. Українські поети в російських перекладах. *Літературна газета*. 1946, 18 липня.
12. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Київ : Факт – Наш час, 2006.

References:

1. Derzhavyn, V. M. (1927). Problema virshovanohe perekladu [The difficulty of poetic translation]. *Pluzhanin*, 9–10 (13–14), 44–51 [in Ukrainian].
2. Humenna, D. (1990). Dar Evdoteyi [The Gift of Evdoteia]. Baltymor-Toronto [in Ukrainian].
3. Zorivchak, R. P. (1971). Dzhek London u vydanni «Dnipra» [Jack London in the Dnipro journal]. *Vsesvit*, 7, 117–119 [in Ukrainian].
4. Kolomiets, L. V. (2015). Ukrainskyi khudozhnii pereklad ta perekladachi 1920–30-kh rokiv [Ukrainian literary translation and translators of the 1920s–30s]. Nova Knyha [in Ukrainian].
5. Kolomiets, L. (2021). Novatorstvo Mykoly Zerova u planuvanni perekladnoho repertuaru ta napratsiuvanni lektiinoho kursu z metodyky perekladu [Mykola Zerov's innovativeness in planning the translation repertoire and developing a lecture course on translation methodology]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Inozemna filolohiia [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Foreign Philology]*, 1 (53), 16–22 [in Ukrainian].
6. Koptilov, V. (1973). I vshe, i vglyb [Both in width and in depth]. *Masterstvo perevoda [The Art of Translation]*, 9, 257–261 [in russian].
7. Rylskyi, M. (1987). *Problemy khudozhnoho perekladu [Difficulties of literary translation]*. Zibrannia tvoriv u 20 t. [Collected works in 20 volumes] (Vol. 16, pp. 239–306). Naukova dumka [in Ukrainian].
8. Starynkevych, Ye. (1930a). Problemy i dosiahnennia v mystetstvi perekladu: Do pidsumkiv ukrainskoi perekladnoi literatury za 1929–1930 rr. [Problems and achievements in the art of translation: On the results of Ukrainian translated literature for 1929–1930]. *Chervone slovo [Red Word]*, 3, 111–118 [in Ukrainian].
9. Starynkevych, Ye. (1930b). Retsenziia na knyhu: Dikens, Ch. Oliver Twist, per. V. Cherniakhivska [Review of the book: Dickens, Ch. Oliver Twist, transl. V. Cherniakhivska]. *Chervonyi shliakh [Red Path]*, 4, 192–194 [in Ukrainian].
10. Starynkevych, Ye. (1930c). Retsenziia na knyhu: Flober, H. Tvory. T. 1. Madam Bovari, per. O. Bublik-Hordon [Review of the book: Flaubert, G. Works. Vol. 1. Madame Bovary, transl. O. Bublik-Gordon]. *Chervonyi shliakh [Red Path]*, 7–8, 210–211 [in Ukrainian].
11. Starynkevych, Ye. (1946, July 18). Ukrainski poety v rosiiskykh perekladakh [Ukrainian poets in Russian translations]. *Literaturna hazeta [Literary Gazette]* [in Ukrainian].
12. Strikha, M. (2006). Ukrainskyi khudozhnii pereklad: mizh literaturoiu i natsietvorenniam [Ukrainian literary translation: between literature and nation-building]. *Fakt – Nash chas* [in Ukrainian].